

ถอดประเด็น EDUCA ZOOM: EP 3

รศ.ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ รองอธิการบดีฝ่ายการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันอาทิตย์ที่ 12 เมษายน 2563

สัมภาษณ์โดย ดร.นิภาพร กุลสมบุญณ์

.....
พิธีกร: สวัสดีค่ะ คุณครูทุกท่านนะคะ ตอนนี้เราอยู่กับรายการ EDUCA ZOOM นะคะ แล้ววันนี้เราก็ได้รับเกียรติพิเศษนะคะ จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ท่านรองอธิการบดีฝ่ายการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วันนี้อาจารย์มาคุยพูดคุยกันกับเรา ในเรื่องที่กำลังฮิตกันตอนนี้เลย จากวิกฤตการณ์โควิด ก็คือ เรื่องการเรียนรู้ออนไลน์ การสอนออนไลน์ค่ะ ยินดีต้อนรับอาจารย์ค่ะ

รศ.ดร.ไมตรี: ครับ สวัสดีครับ ผมไมตรี อินทร์ประสิทธิ์นะคะ อย่างที่เราทราบแล้วในวงการศึกษาก็มีอะไรที่เราใช้ความพยายามมาโดยตลอด และสิ่งที่ยากจะคุยกันสบายๆ วันนี้ก็คือ อันนั้นมันจะเป็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้อาจจริงหรือเปล่าครับ ผมว่าประเด็นน่าจะอยู่ตรงนี้ เพราะว่าประวัติศาสตร์ในวงการศึกษาก็ร้อยปีนี่เรื่องการเรียนรู้ก็มีมาโดยตลอด ประเด็นสำคัญก็คือจุดที่ทำให้เปลี่ยนการเรียนรู้ อาจจะไม่เหมือนในวงการอื่นไม่เหมือนวงการธุรกิจอุตสาหกรรม การหาจุดเปลี่ยนให้มันได้จริงๆทั้งโลกเนี่ย ก็เห็นว่าเป็นความพยายามข้ามศตวรรษกันได้เลยที่เดียว ผมคิดว่าอย่างงั้นนะ

ที่ผมก็ปีนนี้ก็อยู่ในวงการศึกษามาตั้งแต่เป็นนักศึกษาฝึกหัดครูอายุ 19 จนปีนี้จะเกษียณแล้วนี่ ก็ถือว่า 40 กว่าปีแล้ว ก็ช่วงทำยี่ มาเป็นคนบดีคณะศึกษาศาสตร์มหาลัยขอนแก่นอยู่ 8 ปี มารับตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายการศึกษา ซึ่งเขาก็คิดว่าผมอาจจะพอมีประสบการณ์อะไรอยู่บ้าง ตอนนี้ท่านอธิการ รองศาสตราจารย์นายแพทย์ ชาญชัย พานทองวิริยะกุล ก็ให้ keyword ผมมาเรื่อง Transform Education ซึ่งก็เป็นโจทย์ใหญ่ ผมเพิ่งมานั่งได้ 6-7 เดือนนะคะ ยังมีงานอีกพาร์ทหนึ่งที่ผมทำมานาน อย่างที่หลายๆท่านก็อาจจะทราบ อย่างที่เราทำเรื่องวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ผ่านการทำงานร่วมกับพวกคนรุ่นใหม่ เครือข่ายคนทำงานทางด้านคณิตศาสตร์ศึกษา แต่ว่าเป็นการวิจัยและพัฒนาเชิง

นวัตกรรมของศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา ซึ่งล่าสุดเมื่อปี 2557 สภามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ใช้งานของตรงเนี่ย มาจัดตั้งเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูอาเซียน ซึ่งผมก็ดูแลเป็นผู้อำนวยการ จะเห็นได้ว่ามีงานที่จะมาคุยกันวันนี้ ซึ่งเป็นงานที่ไม่ใช่ว่า พอโควิด นึกอะไรได้ แล้วก็ออกมาคุยกัน จะไม่ใช่แต่ไม่ใช่ลักษณะนั้น แต่ว่าภายใต้เงื่อนไขโควิด ซึ่งยังไม่ได้แจ่มกันว่า เงื่อนไขที่แท้จริงของมันคืออะไรกันแน่ แล้วเราปล่อยคำใหม่ๆออกมา ตอนนี่รู้สึกเหมือนกับว่ามันจะสำเร็จแล้ว เช่นคำว่า Online Learning จะเอามาขยายคำว่า learning หรือการเรียนรู้แบบออนไลน์ online หรือถ้าเรา ...online เหมือนกับมัน timely มาก เนี่ยเลยมันเวลาโอกาสเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว จะทำให้เกิดการเรียนรู้เนี่ย ในฐานะที่อยู่ในวงการศึกษามา 40 กว่าปี ก็คือ ต้องตั้งสติคุยกันจริงๆก่อนใหม่ว่า ใจจุดจุดจุดออนไลน์ที่เอามาขยาย Learning เนี่ยมันคืออะไรกัน อย่างที่นิยามผมว่า Online Learning **ที่แท้จริง มันจะเป็นยังไง** หมายความว่าอย่างไร เพื่อให้การคุยของเราวันนี้มันเคลียร์ ผมก็เลยคิดว่าผมแยกคำว่า online ออกไปก่อนดีไหมครับ แล้วเดี๋ยวมาเติมทีหลัง ผมจะพูดคำว่า Learning ก่อน เพราะผมคิดว่าในวงการการศึกษาไทยคุ้นเคย คำว่า การเรียนรู้ว่ามันคืออะไร แล้วเดี๋ยวถ้าเราค่อยมาขยายคำว่า online ซึ่งเราเพิ่งผลิตมาในยุคนี้ จริงๆแล้วคำนี้ ในมิติของการใช้คำว่าออนไลน์มีมานานแล้ว ตั้งแต่ยุคก่อนเข้าศตวรรษที่ 21 แล้ว จากที่เรามีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด รวมทั้งมีการพัฒนาทางด้านอินเทอร์เน็ต ความเร็ว การเก็บข้อมูลอย่างมากมายเนี่ย ใจคำว่าออนไลน์นี่ก็พัฒนามาตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 21 และมันพุ่งเร็วมากในช่วงศตวรรษที่ 21 ในช่วง 20 กว่าปีมานี้ อันนี้อยู่ในความหมายคำว่าออนไลน์ รวมทั้งที่เรากำลังนั่งคุยกันอยู่นี้ได้ ห่างกัน 500 กว่ากิโลเมตร ได้โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งแต่ก่อนเราทำไม่ได้ ทำไม่ได้ขนาดนี้ แล้วก็ไม่ชัดเจนไม่ทั้งหน้าทั้งเสียง ทั้งอะไร ไม่ได้ขนาดนี้ อันนี้เดี๋ยวเราค่อยกลับมาเติมทีหลังดีไหมครับ

พิธีกร: ดีค่ะ งั้นเรากลับไปตีคำว่าอาจารย์บอก คำว่า learning การเรียนรู้คืออะไร

รศ.ดร.ไมตรี: เพื่อให้เข้าใจง่าย แล้วก็ไม่ใช่เวลามาก เนื่องจากมันก็สลับซับซ้อนนะ ผมเอามาคุยกันแบบเพื่อนคุยด้วยกันให้เข้าใจง่ายเลยดีกว่า ไม่ได้คุยในเชิงวิชาการระดับลึกซับซ้อนมาก เอาว่าฟังแล้วก็เข้าใจไปด้วยกันเลยว่าการเรียนรู้ที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า learning ผมจะขออนุญาตแบ่งเป็น 3 ช่วงนะครับโดยอาศัยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งผมกำหนดของผมขึ้นเองเพื่อให้เข้าใจง่าย

ช่วงแรกผมจะใช้คำว่า 1) **การเรียนรู้เชิงประสบการณ์** จากการศึกษาที่เราต้องดำรงชีวิตในแต่ละวันเรา ซึ่งผมคิดว่าอันนี้เราก็เข้าใจได้ง่าย ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า Experiential Learning ถามว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ในความหมายที่ผมพยายามตีความ มันก็คือการที่เราต้องมีประสบการณ์ในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ เราก็เรียนรู้จากสิ่งนั้น ไม่อยากเลย

สำหรับที่เราเรียนหนังสือชั้นประถมมา ไม่ได้คิดว่าอะไรยากเลย มันไม่มีอะไรที่สำคัญมากไปกว่าปัจจัย 4 อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ซึ่งตอนนี้ในยุคโควิด เห็นไหมครับยารักษาโรค แข่งกันวิจัยอยู่ตลอดเลย ง่ายๆเลยเป็นเพราะว่าเรากลัวตาย พูดยให้เข้าใจง่าย คือความที่เราจะอยู่ในโลกนี้ มันต้องมี 4 อย่างเนี่ย เราต้องมีประสบการณ์ และเรียนรู้ก่อนไง ก็เรียนรู้จากการที่ต้องหาอาหาร ต้องรับรักษาโรคได้ง่ายเลย แล้วเงื่อนไขในการเรียนรู้ชัดเจนหรือไม่ คุณไม่เรียนรู้ที่จะหาอะไรกินใครช่วยคุณครับ คุณไม่เรียนรู้ที่จะหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม คุณก็อยู่แบบเมาคลีหรืออะไรของคุณไป คุณไม่เรียนรู้ที่จะหาที่อยู่อาศัย ฝนตกคุณเปียก คุณป่วยตายไปไม่มีรักษาโรค อันนี้ง่ายมาก ประเด็นที่ผมต้องการก็คือว่า นี่เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์แบบนี้ ไม่ต้องมีใครบังคับเลยครับ ตัวเงื่อนไขที่จะต้อง survive หรือดำรงชีวิตรอดให้ได้ ทำให้มีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ อันนี้เข้าใจง่าย point ที่ผมต้องการจะพูดคือ จำไว้ให้ได้ว่าเงื่อนไขคืออะไร แต่พอเราย้าย มาในยุคที่นำการเรียนรู้ในห้องเรียน ผมกด Forward เร็วๆเลยนะ

เอาการเรียนรู้มาอยู่ในชั้นเรียน ผมใช้คำว่า การเรียนรู้ที่อาศัยชั้นเรียนเป็น 2) Classroom based Learning ผมก็อยากจะถามคุณครูทุกท่าน ว่ามีอะไรที่เปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ว่าต้องหาอาหารกิน ต้องหาเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ไม่งั้นคุณตาย เงื่อนไขนี้สำคัญมากนะครับในการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แต่เมื่อเราย้ายการเรียนมาไว้ในชั้นเรียน แต่ละคนที่อยู่ในชั้นเรียนตอนนี้มีความสนใจหลากหลายนะนิ พอเข้ามาอยู่ในชั้นเรียน เงื่อนไขเดิมที่มีเมื่อก็หมดไปเลยนะครับ เพราะอะไร มีคนหาข้าวให้กิน ป่วยก็มีคนรักษา เสื้อผ้ามีคนจัดหา เงื่อนไข 4 อันเมื่อก็ไม่เหลือเลยนะครับ เมื่อไม่เหลือเนี่ย อะไรเป็นเงื่อนไขในการเรียนรู้ในชั้นเรียนไม่มีเลยครับ ถ้าจะพูดความสนใจทุกคน เด็กนักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียน ก็ไม่มีใครสนใจอะไรเหมือนกันอยู่แล้ว ด้วยภูมิหลัง background สภาวะอันนี้คุณครูอาจจะไม่ได้ตระหนักหรือเปล่า แล้วเราก็ไม่สามารถ ในประวัติศาสตร์การเรียนรู้แบบชั้นเรียน classroom based learning ร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ที่เขาเขวกันนะครับ มีคลิปวิดีโอออกมาตลอดที่เขาว่า ชั้นเรียนห้องสี่เหลี่ยมเมื่อ 100 ปีที่แล้วเป็นอย่างไร ตอนนี้อร่า โทรศัพท์มือถือก็ เปลี่ยนไปถึงไหนแล้ว ชั้นเรียนยังคงเหมือนเดิมครับ ยังเป็นห้องสี่เหลี่ยมอยู่ เนี่ยร้อยกว่าปีแล้ว แปลว่าเงื่อนไขที่ทำให้สิ่งนี้เกิดในชั้นเรียน มันหินจริงๆนะครับ แล้วหาไม่เจอก็ไม่เกิด คราวนี้ผมจะลองแบ่งซอยๆดูนะครับว่าเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้มีอะไรบ้าง

ในสมัยก่อนเลยนะ สมัยผมเข้าไปอยู่ในชั้นเรียนประถม เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้มีอะไรบ้าง สมัยก่อนเขาผูกไว้ที่การสอน หมายความว่าอะไร หมายความว่า “ถ้ามีการสอนจะต้องมีการเรียนรู้” นึกภาพออกไหมครับ บอกว่า “การสอนเป็นเหตุของการเรียนรู้” เพราะฉะนั้น ถ้าถือว่ามีการสอนก็มีการเรียนรู้ สมัยก่อนในชั้นเรียนใครทำหน้าที่สอน

ครับ ก็ครู นักเรียนมีหน้าที่เรียน ย้ำผมใช้คำว่า ฟังดีนะครับ ครูมีหน้าที่สอน นักเรียนก็มีหน้าที่เรียน **นี่คือเงื่อนไขของการเรียนรู้ในสมัยนั้นในชั้นเรียนนะครับ** แล้วยิ่งไปกว่านั้นเขาก็รู้ที่อยู่ว่า ไม่มีใครอยากเรียนหรอก เพราะเราวิ่งเล่นอยู่นอกห้องสนุกกว่า อย่างเป็นทางการเป็นผมเนี่ยผมเป็นเด็กต่างจังหวัด ซึ่งก็เลยไป เล่นอะไรโน่นนี่อะไรไป สนุกกว่า แล้วใครจะอยากไปอยู่ในห้องเรียนล่ะครับ ไม่มีใครอยากอยู่ ก็เลยต้องบังคับกัน นั่นทั่วโลกก็เลยต้องสารภาพว่าต้องมีการบังคับ อ้าวอย่างน้อยก็เอามันมากักไว้ตั้งแต่ 3 ขวบถึง 10 กว่าๆ 12 13 14 15 16 เท่าไรก็ว่ากัน ว่ารัฐมีตั้งค์จ่ายประมาณไหน มีงบประมาณประมาณไหน คือผมอยากชี้ให้เห็นว่า เราตระหนักกันใหม่ว่า เงื่อนไขเนี่ยเราไม่เคยพูดถึงมันจริงๆ เมื่อกี้ผมลองซ้อมพูดว่า ในชั้นเรียนสมัยผมเรียนชั้นประถม ซึ่งเราเข้าใจกันว่า การสอนทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นครูซึ่งมีหน้าที่สอน ได้สอนแล้ว ถือว่าในชั้นเรียนต้องมีการเรียนรู้จะครับ ถ้าไม่เกิด ก็ไม่เกี่ยวอะไรกับครู เพราะครูสอนแล้ว ดังนั้น ในสมัยก่อนเนี่ย เราเป็นนักเรียน เราถึงไม่มีทางเลือกใจ ก็ครูเขาบอกว่าครูเขาก็สอนแล้วไง ถ้าเรียนรู้ไม่ได้เนี่ยเขาไม่ได้โทษครูนะครับ เขาโทษว่าคุณไม่ฉลาด คุณไม่สนใจเรียน คืออะไรทุกอย่างมันอยู่ที่นักเรียนหมด เพราะเขาผูกกับเงื่อนไขที่ว่า มีการสอนก็ต้องมีการเรียนรู้ ในเมื่อมีครูมาทำหน้าที่การสอนและการเรียนรู้เกิด ไม่เกิดเป็นเรื่องของนักเรียนเอง จะเห็นว่าประเด็นที่ผมพูดเนี่ย ยังไม่ได้หายไปจนกระทั่งศตวรรษนี้นะครับ

พิธีกร: คือทุกวันนี้ก็ยังเป็นแบบนี้อยู่

รศ.ดร.ไมตรี: ผมก็เห็นว่าเป็น ไม่เห็นว่ามันเปลี่ยน เพราะฉะนั้นเงื่อนไขนี้ ผมเห็นร้อยกว่าปีแล้วนะครับ และนี่คือเราคิดว่า นี่คือนโยบายของการเรียนรู้ กว่าจะตระหนักว่าอันนี้ไม่ใช่เหตุและผลกันที่แท้จริง ไม่ใช่ว่าการสอนเป็นเหตุทำให้เกิดการเรียนรู้ในวงการศึกษาไม่เคยตระหนักง่ายๆ ในมหาวิทยาลัยก็ยังใช้ตรรกะอันนี้อยู่ ก็ผมสอนแล้วนี่ครับในระดับมหาวิทยาลัย คุณโตจนอายุขนาดนี้ คุณเรียนไม่ได้มันเรื่องของ คุณ มหาวิทยาลัยอุดมศึกษายังใช้ตรรกะนี้อยู่เลย

พิธีกร: โห อาจารย์

รศ.ดร.ไมตรี: รู้สึกอย่างไร รู้สึกอึ้ง

พิธีกร: รู้สึกอึ้งค่ะ (หัวเราะ)

รศ.ดร.ไมตรี: ผมรู้สึกอยากเคลียร์ว่า ที่นี้ถามผมว่า เงื่อนไขอะไรทำให้เกิดการเรียนรู้ เมื่อกี้ผมกำลังพูดถึงการเรียนรู้ประเภทที่สอง คือ การเรียนรู้ที่อาศัยชั้นเรียน อ้าวผมลองขยับมาอีกนิดหนึ่ง ผมลองคิดว่า ประเทศหรือสังคมที่เริ่มตระหนักว่า เฮ้ย การสอนไม่ใช่เหตุที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้จริงๆหรือก เขาพยายามลดการสอนลงหน่อย ลด teaching ปรากฏว่า การเรียนรู้เพิ่มขึ้น นโยบายของสิงคโปร์ Teach Less Learn More เพิ่งจะหาเจอเมื่อ 1990 นี้เองมั้ง

พิธีกร: ค่ะ ใช่ค่ะ

รศ.ดร.ไมตรี: ผ่านมาเป็นร้อยปีเหมือนกัน แต่สิงคโปร์ไม่ได้ประวัติศาสตร์ยาวนานขนาดนั้น 50 60 ปีมั้ง แต่เขาตระหนักได้เร็วกว่า การสอนไม่ได้เป็นเงื่อนไข หรือเป็นเหตุเพียงประการเดียวที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะอะไร เมื่อกี้สังเกตว่าผมไม่ได้ใช้คำว่าครูนะครับ ผมใช้คำว่าการสอนนะครับ แต่ปัญหาที่เราต้องพิจารณาต่อไปว่า ใครมาทำการสอน ถ้าบอกว่าครู โห แล้วคุณภาพของครูแตกต่างกัน ในโลกนี้ เพราะฉะนั้นจากที่เราเชื่อว่า การสอนทำให้เกิดการเรียนรู้ แล้วครูมาทำหน้าที่สอนแล้วทำให้เกิดการเรียนรู้ มันไม่ได้เปลี่ยนแปลงง่ายๆเลย

ขนาดสิงคโปร์หรือหลายประเทศที่รู้สึกว่าย โอ้ย มันไม่ใช่แล้ว Teach Less ยัง Learn More เลยแปลว่าอะไรครับ ใน classroom based learning การเรียนรู้ที่มีฐานในชั้นเรียน เริ่มมีการพยายามที่จะเคลื่อนย้ายวิธีคิด จาก การสอน (teaching) ไป ที่ learning ถ้ามองใน paradigm กว่าจะไป learning paradigm มันใช้เวลายาวนาน และวันนี้เราก็กังไม่ไปเต็มรูปแบบนะครับ เพราะอะไร เพราะครูก็ยังคิดว่าการสอนเป็นเรื่องของตัวเอง หมายถึงว่าเป็นหน้าที่ของครูหรือ เป็นภารกิจของครู การเรียนรู้เป็นเรื่องของนักเรียน ยังแยกกันอยู่อย่างนี้ ไม่ได้มองในเชิงสัมพันธ์กันในมิติอื่น แต่มองกันความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เหตุมีการสอน การเรียนรู้ก็ต้องเกิด ต้องเกิดนะครับ

อันนี้ประเด็น กว่าจะขยับไปว่าการเรียนรู้ที่มันเป็นของนักเรียนเองก็ได้ นะ อยู่ในยุคที่เราเรียกว่า Student Centered หรือการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเนี่ย แม้ว่า paradigm จะ shift ไปแล้วนะ บางทีไม่ต้องอาศัยเหตุเรื่องการสอนของครูก็ได้ แต่ให้ความสำคัญกับนักเรียนหรือผู้เรียน เดี่ยวการเรียนรู้จะเกิด โอ้ นานเลยครับ อันนี้ถ้าพูดกันในเชิงปรัชญาการเรียนรู้ (Philosophy of Learning) Constructivism มาก่อนนะ หมายความว่า นึกเห็นว่า ปรัชญาการเรียนรู้แบบนี้มาละ แต่วิธียังไม่มานะ คือเรารู้แล้วว่า ไม่ต้องเอาเหตุเป็นการสอน หรือพูดง่ายไม่ต้องเอาเหตุเรื่องการสอนมาผูกอยู่กับ

ครูเท่านั้น แต่ว่าการเรียนรู้เนี่ยไปผูกกับผู้เรียนก็ได้ หมายความว่านักเรียนเนี่ยสามารถจะเรียนรู้ด้วยตัวเองได้อยู่ใน
ปรัชญาการเรียนรู้ ที่เราเรียกว่า Constructivism นั่นก็เป็นแค่ระดับปรัชญา ไม้รู้ก็ปี แต่ถามว่าพอเข้ามาในชั้นเรียน
ปรัชญาการเรียนรู้อันนี้ เราเชื่อว่านักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง หรือเราเน้นผู้เรียนเถอะ ครูทำบทบาทอื่นในชั้นเรียน ไม่ใช่มี
หน้าที่มาส่งความรู้ ให้อะไรการเรียนรู้แบบนี้เนี่ย ยังไม่มีวิธีที่ชัดเจนเลยนะครับ ในเชิง pedagogy แบบนี้ยังไม่มี แต่ในเชิง
philosophy (ปรัชญา)นี่เคลียร์ ชัดเจน พอเรามองการเรียนรู้แบบที่เราเข้าใจว่า ปรัชญาการเรียนรู้เปลี่ยนเป็น
Constructivism แต่วิธีก็ยังไม่ชัดเจนนะ ว่าทำในชั้นเรียนอย่างไร ใช่ไหม

พิธีกร: ใช่ค่ะ นึกคิดว่า กลับไปที่ประเด็นคือ ครูโดยส่วนใหญ่ ยังเชื่อว่าครูต้องทำหน้าที่สอน แล้วนักเรียนจะต้องเรียนรู้

รศ.ดร.ไมตรี: ซึ่งก็ไม่ได้ผิด

พิธีกร: กลายเป็นว่า เรื่องเงื่อนไขนี้ เราไม่ต้องกลับมาคุยกันอีกทีว่า การเรียนรู้มันจริงๆแล้วเป็นของนักเรียนเองก็ได้
แล้วครูจะมีหน้าที่อะไร คือมันก็จะเชื่อมกับประเด็นที่จะบอกว่ามันเป็นเรื่องวิธีการ ศาสตร์การสอนมันก็จะเกิดขึ้นจาก
ปรัชญาเหล่านั้น

รศ.ดร.ไมตรี: ไว้ที่ อยากจะคุยกันช้าๆนิดหนึ่ง คือ อย่าหลุดประเด็นนะครับ เวลาเราย้าย paradigm จากการให้
ความสำคัญกับ Teaching ในความหมายเดิมไม่เป็น Learning ในความหมายใหม่เนี่ย เราไม่ได้กำลังบอกว่า ไม่ต้องมี
ครู ครูไม่สำคัญ ครูไม่ต้องอยู่ในห้องเรียน ผมไม่ได้พูดแบบนั้นเลยสักคำเลยครับคุณครู ผมกำลังพูดว่า Teaching
Paradigm ย้ายไปเป็น Learning Paradigm หมายความว่า เราก็ต้องมาคิดใหม่ว่าได้ Learning Paradigm นักเรียน
ทำอะไร ครูทำอะไร แต่มีอยู่คนหนึ่งจำได้ไหมครับที่แซวกันนะ learn centered child centered ความเขินเตอร์ ที่แซว
กันนะ ความหมายก็คือเราเสียเวลาไปเป็นสิบปี เพราะเราคิดกับมันไม่ลึก แล้วเราสื่อสารไป เน้นเร็ว การเรียนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นครูไม่ต้องอยู่ในห้อง ครูไปนั่งเฝ้าที่ นั่งคุยกันได้ ซึ่งเวลาผมไปอบรม ผมต้องบอกว่าไม่ใช่
นะคุณครู ยิ่งนักเรียนจะต้องเรียนรู้ตัวเอง เงื่อนไขคืออะไร เรายังไม่พูดกันเลยนะ เรายังไม่เคยคุยกันเลยว่าเวลา
นักเรียนจะเรียนรู้ด้วยตัวเอง มันจะหมายความว่าอะไร เขาต้องทำอะไร แล้วครูต้องทำอะไรเนี่ย

หลายคนอาจจะรู้ประวัติผม ผมอยู่ญี่ปุ่นมา 10 กว่าปี เรียนหนังสือด้วย ผูกอบรมด้วย แล้วทำงานอีกสิบกว่าปี พบว่า
เงื่อนไขที่จะให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองความรู้ ไอ้โห ยากกว่าของเดิมอีก เพราะของเดิมความรู้อยู่ที่ครู ครูก็ถ่ายทอด
ไป ก็มีเท่าไรก็ถ่ายทอดไป แล้วครูก็ไปหาอีก แต่พอบอกว่าจะให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง มันหมายความว่าอะไร ใช้
เวลากับตรงนี้นิดหนึ่ง

Learning by themselves แปลว่าอะไร มีอันหนึ่งผมเห็นแล้ว ก็ที่เขาปฏิบัติจริงมากในญี่ปุ่นมาหลายปี เขานิยามการ
เรียนรู้ด้วยตัวเองของนักเรียนว่า นักเรียนต้องแก้ปัญหาของตัวเอง เห็นไหมครับว่า เขาย้อนกลับไปในยุคแรกที่ผมพูด
ถึงเลย หมายความว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของตัวเองต่างหากที่สำคัญที่สุด อาจจะไม่ใช้ความหมายในเชิง
survive แบบเดิม ก็จริงอยู่แต่ในความหมายที่ว่า การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของตัวเอง ยังเป็นเรื่องที่ทันสมัย
อยู่เสมอ ไม่ใช่เอาประสบการณ์ของครูมาถ่ายให้นักเรียน ไม่เวิร์คครับ เพราะนักเรียนมันก็คนละอารมณ์ คนละ
ประสบการณ์ คนละ generation ไม่มีอะไรร่วมกันเลย ครูก็ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ในวันเก่าๆของครูไป ไม่มี
อะไรเข้ากันกับนักเรียนเลย

เพราะฉะนั้นตรงนี้ ผมคิดว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ อยากเน้นกับคุณครูว่า การเรียนรู้ด้วยตัวเองเนี่ยยังติดความหมายเดิม
อยู่ (ความหมายตั้งแต่ยุคแรก Experiential learning) หมายความว่า ใครจะเรียนรู้อะไรต้องมีประสบการณ์กับสิ่งนั้น
ด้วยตัวเอง ที่นี้ความยากของการทำสิ่งนี้ในชั้นเรียนหนังสือว่า ไอ้โห ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร สมัยก่อนไม่มีกิน ก็เจอเลย ไม่มี
กิน คุณต้องหากิน คุณป่วยคุณต้องไปหาหาสมุนไพรนวดนั่นโน่นนี่ แต่ตอนนี้จะสร้างเงื่อนไขนั้นชั้นเรียนนะครับ ผม
คิดว่าแม้กระทั่งตอนนี้ในศตวรรษที่ 21 กระทั่งในวินาทีที่เรากำลังคุยกันนี้ ก็ยังไม่ได้เกิดขึ้นมากมายในชั้นเรียนทั่วโลก

ครูจึงมีบทบาทสำคัญในความหมายนี้ ย้ำนะครับ ครูไม่ได้ถ่ายทอดความรู้จริง แต่การที่ครูต้องสร้างเงื่อนไขที่จะทำ
ให้นักเรียนเขาได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง หรือซุ่มเข้าไปอีกนิด ขยายเข้าไปอีกนิด คือ นักเรียนต้องมีปัญหาของตัวเองแบบใน
สมัยยุคแรก นักเรียนต้องมีปัญหาของตัวเอง ถ้านักเรียนไม่มีปัญหาของตัวเองก็เป็นไปไม่ได้ แต่การที่จะทำให้นักเรียน
มีปัญหาของตัวเอง เงื่อนไขคืออะไร จากที่ผมทำวิจัยมาหลายปีก็เห็นว่า **“การสร้างสถานการณ์ปัญหา” อันนี้ถือ
เป็นวิชาชีพอันใหม่ของเราเลยครับ** อันนี้ฝากคุณครูนะครับ วันหลังค่อยมาขยายกันความว่า ถ้าเราสร้าง
สถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนเข้าร่วมไม่ได้หรือไม่มีบริบทจริง โอกาสที่เขาจะเกิดการเรียนรู้ไม่มี แล้วยิ่งในชั้นเรียนซึ่งทุก
คนก็มีความสนใจแตกต่างกัน นักเรียนก็มีความสนใจแตกต่างกัน ครูก็แตกต่างกัน ฉะนั้นการทำให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนไม่ได้

ง่ายเลย ตอนนั้นผมคิดว่าความหมายของการเรียนรู้ ผมอยากเคลียร์ให้เราชินกับว่า classroom based Learning เองก็มีพัฒนาการย่อยๆ ในนั้น เมื่อกี้ที่เราคิด forward มาเร็วๆว่า การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนแก้ปัญหาแต่ต้องมีคนช่วยเซตเงื่อนไข ตัวอย่างของเงื่อนไขอันหนึ่ง ก็คือ การสร้างสถานการณ์ปัญหาซึ่งมีบริบทจริง ตรงนี้เดี่ยวเราค่อยไปลงรายละเอียดกัน ตรงนี้ถ้าเคลียร์ก็จะเห็นว่า เราพอจะไปลงรายละเอียดด้านอื่นกัน จะเห็นว่าเรายังอยู่ที่ Classroom based learning กันอยู่นะครับ

อ้อ คราวนี้มาเข้าประเด็นที่เราต้องการคุยกันว่า สมมติว่าเราจะเอาออนไลน์ เข้าไปใส่แทนก่อนคำว่า learning จะเห็นว่าขณะนี้ ตัว classroom based เอง ก็มี movement มีพัฒนาการของมันเองจากที่เน้นการสอนให้ความรู้ มาเป็น ถ้าจะลงละเอียดกันอีก ก็อย่างเช่น พลิกปรับเปลี่ยนวิธีการใน classroom ที่เรียกว่า Flipped classroom ไม่รู้ว่า flip อะไรกันบ้าง เช่น ครูเคยให้ความรู้ไหนลอง flip สิไม่ให้โดยการบอก ก็ยัง flip กันไม่ค่อยจะได้ flip เองก็ยังไม่รู้ได้ สมบูรณ์แบบ พยายามจะ flip กันตั้งหลายด้าน ก็ยัง flip กันไม่ได้ หลายคนไปเข้าใจผิดว่า flip classroom แค่การเอาอะไรไปให้นักเรียนอ่านบนเน็ต แล้วก็เป็น flip มันก็เป็นส่วนหนึ่งแต่ไม่ได้ประกันชัดเจนว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงจะเกิด ผมอยากให้ความสำคัญกับตรงนี้มากกว่าว่า เราเน้น classroom based learning ไว้ก่อนเพราะทั่วโลกชั้นเรียนก็ยังไม่อยู่ในระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ชั้นเรียนที่อยู่นอกห้องเรียนอันนั้นเรายังไม่พูดถึงนะ ก็มีเยอะแยะไป

ที่นี้กลับมามาตรงตำแหน่งว่า เอาออนไลน์ใส่เข้าไปตรง Learning เช่น ลองใส่ไปหน้า classroom เลยไหม (online classroom learning) ความหมายก็เป็น classroom learningนี่แหละแต่จะทำแบบออนไลน์ ต้องมาพูดแล้วว่า เรากำลังหมายความว่าอะไร “ออนไลน์” เพราะว่าเราไม่ได้เข้าใจตรงกันนะ ออนไลน์นี่แปลว่าอะไร ออนไลน์แปลว่าเราอยู่ห่างกัน ก็อยู่ในความหมายของออนไลน์ ถูกไหมครับ อยู่ห่างกันเชิงกายภาพแล้วออนไลน์แล้วก็มีเทคโนโลยีนั่นนี่มาช่วย อันนี้ก็ยังเป็น classroom learning อยู่ แต่อย่างนี้ อย่างนี้กับผมก็อยู่ห่างกัน ไม่ได้เห็นกันด้วยสายตาใกล้ๆ อย่างนี้เห็นกันไกลๆผ่าน media อะไรอย่างอื่น ก็ยังมีความหมายแบบ classroom learning ได้ แต่ไม่ได้จริงเชิงกายภาพแต่กลายเป็น virtual classroom learning แต่พอเป็น virtual มันเหมือนเดิมไหม อันชัดๆ ก็คือ ในเชิงกายภาพเราไม่ได้อยู่ใกล้กัน ปกติในชั้นเรียน ย้อนกลับไปในชั้นเรียน ครูมีนักเรียนหลายคนก็จริง ตาของครูที่สังเกตนักเรียนในห้องเรียนกับกล้องไม่เหมือนกันนะครับ คุณครูอย่าลืมข้อเท็จจริงเรื่องนี้ถ้าครู 1 คนยืนอยู่ในห้องเรียนเห็นเด็กทุกคนนะครับ แต่กล้องไม่เห็นนะครับ ถึงกล้องคุณภาพดีขนาดไหนก็ต้องมีคนหมุนหรือจะกล้อง auto มันก็ต้องด้วยตั้งเงื่อนไขที่ว่า หมุนตามเสียงเรา หมุนตามความเคลื่อนไหวอะไรก็แล้วแต่ ไม่ว่าจะยังไงก็สู้ตาครูไม่ได้ อย่าลืมความจริงข้อนี้เพราะอันนี้มัน

จะไปผูกกับเรื่องหลังที่เราจะคุยกัน เรื่องการประเมินด้วย เพราะว่าอะไรใน classroom based learning ที่ครูยืนอยู่ตรงนั้น ครูสามารถประเมินโดยการสังเกตและก็ประมวลผลได้อย่างดีว่าตอนนี้ 30 คนมีคนสนใจฟังครูอยู่ 3 คนอยู่ข้างหน้า ก็คงไม่ได้ทำไม่ได้นะครับ ก็คงประมวลผลไม่ได้ ก็คงก็หมุ่นของมันไป นักเรียนหลบๆบ้าง นอนหลับบ้าง ก็คงก็ทำอะไรไม่ได้ แต่ครูไม่ได้นะ ข้างหลังก็ถึงได้ ส่งสายตา ส่งสายตาได้ แล้วยังบวกด้วย body language นักเรียนขยับตัว ไม่ขยับตัว ไม่สนใจ ครูจัดการให้หมดเลยนะครับ ใน classroom แล้วสิ่งนี้คือสิ่งที่เราต้องตระหนัก เมื่อไม่มีสิ่งนี้แล้วเราอยู่ห่างกันในเชิงกายภาพ สมมติลองเลยตอนนี้ ผมอยู่ตรงนี้หนึ่งคน มีนักเรียนอยู่ใน virtual classroom 30 คนจะเหมือนเดิมไหม never ไม่มีทางเหมือนเดิม ตรงนี้ตระหนักกันหรือเปล่า ว่าเงื่อนไขของการเรียนรู้ในชั้นเรียน ที่สำคัญอีกอันก็คือ การประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ซึ่งครูที่อยู่ในชั้นเรียนทำได้ แต่เมื่ออยู่ระยะห่างทำไม่ได้ ผมอยากให้ความสำคัญกับตรงนี้นิดนึง ไม่งั้นเราใช้คำว่า ออนไลน์ ออนไลน์ ออนไลน์ แล้วหวังว่าทุกอย่างจะเกิดขึ้นได้ เออ มันอาจจะไม่ใช่อย่างนั้น เพราะว่าเมื่อครูประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ ขออนุญาตกด forward ไปตรงนี้นิดนึงเลย คือ เมื่อครูประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ในชั้นเรียนไม่ได้ มันไปต่อยาก เพราะการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่แท้จริงมีอีกมิติหนึ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แต่เราไม่อาจจะไม่ได้พูดถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ยิ่งช่วงหลังเราเน้นการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยตัวเองมากขึ้นเนี่ย เราปล่อยให้เรามีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน มีการอภิปราย มีอะไรต่ออะไร ซึ่งในชั้นเรียนแบบจริงที่ไม่ใช่ virtual มันทำได้หมด พอเราเป็น virtual จะมีเครื่องมืออะไรมาช่วยที่ทำให้ครูเห็นว่า ตอนนี้ครูอยู่ไหน โน่นนักเรียน 2 คนอยู่อีก 100 กิโลเมตรห่างไปแล้ว 2 คนกำลัง discuss กัน ก็คงตัวไหนจะจับให้เรา ใครจะเป็นคนทำให้เราเห็นกระบวนการเหล่านี้ ใ้ยากครับ นิยายเรื่องยาวเลยนะครับ ตรงนี้เป็นตัวอย่างให้เห็นว่า online เพิ่งมีมิติเดียวเลยนะคะ ใส่เข้าไปในความหมาย online หมายถึงห่างกันในเชิงกายภาพ แล้วเครื่องมือมาทำหน้าที่แทน ก็ฝากคุณครูไปคิดต่อว่าผมให้ classroom Learning แบบเดิมเป็นตัวเทียบ จะได้เข้าใจได้ว่า ถ้าเราจะใส่คำว่า online learning เข้าไปจะใส่ไปด้วยความหมายไหน เพราะถ้าเราไม่ตระหนักถึง classroom based learning แบบเดิม หรือการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ครูกับนักเรียนอยู่ใกล้ๆกัน ถ้าไม่มีแบบนั้นแล้วเนี่ย อะไรเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้ อะไรเป็นเงื่อนไขที่จะช่วยให้ครูประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ อันนี้ยังไม่มีคำตอบเลยนะคะ

ผมคิดว่าตรงนี้อยู่ในความหมายของออนไลน์ ผมไม่อยากจะรู้สึกเวลาที่เวลาเราพูดเรื่องออนไลน์ เราคิดว่าเงื่อนไขเชิง infrastructure การจะต้องมีแท็บเล็ต มีโน้ตบุ๊ก มีอะไรต่างๆเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุด ผมไม่ได้บอกว่าไม่สำคัญ แต่ว่าไม่ใช่เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพียงแต่ว่าเมื่อมีสิ่งนั้นเข้ามา ที่เมื่อก็ผมยกตัวอย่าง

repeat อีกทีก็ได้ เราอยู่ห่างกันเชิงกายภาพ ไม่มีปัญหา อินเทอร์เน็ตช่วยเราได้ Notebook iPad ช่วยเราได้หมดนะครับ ที่จะทำให้เราเห็นหน้ากัน เห็นเสียงกัน มีระยะสายตาอะไรก็ได้ นี่คือคนต่อคนนะครับ คิดดูนักเรียนอยู่ปลายสายอีก 30 อันนี้นี่ก็ทำอะไรจะทำได้อย่างไร แล้วยิ่งบวกโควิด ห้ามอยู่แบบนั้นอีก นักเรียนผมอยู่ 1 คนส่วนนักเรียน 30 คน ต้องอยู่คนละที่ infrastructureพร้อมหรือเปล่า นี่ยังไม่พร้อม แล้วเราจะจัดการเชิงปฏิสัมพันธ์ยังไง หลายคนก็บอกว่า อ.ไมตรี คิดมาก เรื่องนี้การเรียนรู้ด้วยตัวเอง นักเรียนก็ต้องอ่านนั้นโน่นนี่มาก่อน ผมคิดว่า ถ้า....แล้ว.....ผมคิดว่าวันนี้ไม่ค่อยจริงสำหรับประเทศไทย มีหลายคนพูดว่ามี Khan Academy มีอะไรอยู่ในอินเทอร์เน็ตเยอะแยะไปหมด ครูก็แค่ให้นักเรียนเอาไปอ่าน ผมว่า พูดอย่างนี้เป็นคนไม่ใช่คนทางการศึกษา เพราะ”แค่” นี่คือการจู่โจมที่ยากที่สุดใจ

พิธีกร: ใช่คะ เพราะเมื่อที่อาจารย์บอกว่าการจู่โจมก็คือ ครูต้องสร้างสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้ได้ใช่ไหมคะ เหมือนกับนักเรียนเอง ซึ่งตรงเนี่ยคำว่า “แค่” เนี่ยมันไม่ใช่ เพราะอาจารย์บอกว่าจากปรัชญาวิธีการปัจจุบัน มันยังไม่มีอะไรที่ชัดเจนเลยในเรื่องนี้ และบทบาทจะต้องสำคัญมากๆสำหรับครูในเรื่องนี้

รศ.ดร.ไมตรี: นะ เราก็อยากรู้ว่าคนที่ไม่ได้อยู่ในวงการศึกษานี้ ก็คิดว่าเป็นเงื่อนไขหรือเป็นสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แล้ว มีความรู้ที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตเยอะแยะ จริงแค่บางส่วน เพราะสิ่งที่ไม่อยู่ในความสนใจเรา ยังไงก็ไม่เป็นความรู้สำหรับเรา สิ่งที่เราไม่ตระหนักก็ไม่เป็นการเรียนรู้สำหรับเราอยู่แล้วครับ หรือถ้าจะพูดภาษานักการศึกษา ก็คือว่า ถ้าเราไม่ตระหนักแล้วเราจะเรียนรู้ได้อย่างไรครับ อันนี้ จอห์น ดิวอี้ ปรมจารย์ทางการศึกษาของอเมริกาในยุค Progressive Education พูดไว้ตั้งแต่ 1933 ใน How we think ว่า ขนาดเราทำอะไรเยอะแยะ Learning by doing ที่เราเอามาเลยครับ Learning by doing ถ้าพูดให้ครบตามภาษาจอห์น ดิวอี้ นะ แค่ doing ยังไม่เกิด learning ต้อง with reflecting คือ ต้องมีความตระหนักกับสิ่งที่ทำก่อน ถึงจะเกิดการเรียนรู้

ซึ่งสิ่งนี้จึงทำให้เกิดในห้องเรียนอย่างไรครับในกรณีของออนไลน์ ยังไม่มีคำตอบนะครับ เพราะการที่เราเซ็ตเงื่อนไขอย่างผมเรียนคณิตศาสตร์นี้ ถ้า p แล้ว q ขออนุญาตสอนคณิตศาสตร์นี้หนึ่ง ถ้า p แล้ว q คนชอบพูดกันเยอะมากและคนที่ไม่ได้อยู่ในวงการการศึกษาชอบพูดประโยคนี้ ว่าถ้าอย่างนี้แล้วมันก็จะเป็นอย่างนี้ แต่ผมเรียนคณิตศาสตร์ผมไม่ค่อยเชื่อเท่าไร ประโยคถ้าแล้วเนี่ยคือทางข้างหน้าเป็นเพชรเนี่ยมันจริงเสมอเลยครับข้างหน้าเป็น f ค่ะสนใจข้างหน้ามันจะจริงเสมอครับประโยคถ้า.....แล้ว.....เนี่ย ถ้าข้างหน้าเป็นเท็จ แล้วมันจะมีจริงๆ เสมอครับ ข้างหน้าเป็น f เนี่ยไม่ต้องสนใจข้างหน้าครับ มันจริงเสมอ ประโยคถ้าแล้ว เพราะในตรรกศาสตร์ คือ ถ้า...แล้ว.... มันจะจริงเสมอ มันจะมีจริงจริง

จริง ๆ จริง ๆ จริง ๆ สำหรับคนที่เรียนคณิตศาสตร์จะรู้ เพราะถ้าคุณพูดเงื่อนไขที่เป็นเท็จ พูดอย่างไรก็จริง เช่น บอกว่า ถ้า นักเรียนไปอ่าน ไปทำอะไรโน่นนี่ เดี่ยวเข้ามา แต่ถ้ามันมันเท็จแล้วนี่ครับ อย่างนี้ใครก็พูดได้ ถ้านักเรียนไปอ่านโน่นนี่ นั้นแล้วนำมา discuss แต่ถ้านั้นมันไม่มีครับ เพราะนักเรียนไม่เคยอ่าน ยิ่งถ้าเราแจกเป็นเด็กประถม เด็กมต้น เขาก็มี อย่างอื่นสนใจ ถ้าครูได้ไปอ่านใน Khan Academy ครูก็จะสามารถ... แต่ครูไม่ได้ไปอ่านครับ ครูไม่มีเวลาไปอ่าน นี่ผม ยกตัวอย่าง

เพราะฉะนั้น ถ้า...แล้ว...อันนี้ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายในวงการศึกษาก็อยากจะเคลียร์ตรงนี้จะทำอะไรให้ถ้า.....มัน เกิดขึ้นได้จริงในวงการศึกษาก็เมื่อก็ย้อนกลับมาประเด็นของเราก็คือว่า การที่เราบอกว่าตอนนี้เราให้นักเรียนไป เรียนรู้ด้วยตัวเองก่อน อันนี้สำคัญนะคุณครู เรากำลังจะให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองในชั้นเรียน สิ่งนี้ยังไม่ค่อยจะเกิด เลย จริงไหมครับ ความพยายามจะให้เขาเรียนรู้ขนาดอยู่ในห้องเรียนก็ยังไม่ค่อยจะเกิดเลย แต่ตอนนี้เราไปเซตเงื่อนไข ใหม่ว่า ภายใต้อะไรก็ได้ ภายใต้อะไรก็ได้คุณเทคโนโลยีว่า นักเรียนไปเรียนรู้ด้วยตัวเองก่อนแล้วมา discuss กับครู อันนี้ พูดทำไม เนี่ย พูดไม่มีความจริงเลย ครูยังไม่เคยฝึกให้นักเรียนเรามีนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตัวเองเลย ก็ระบบโรงเรียนกำลังจะทำ สิ่งนี้อยู่ แล้วเรามาชี้แจงว่าให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง แล้วเดี๋ยวค่อยมาเรียนรู้ครู ก็ไม่มีสิ เพราะเวลาที่เราให้เขาไป เรียนรู้ด้วยตัวเอง เขาก็ไปสนใจอย่างอื่น

เพราะฉะนั้น เรื่องที่ดูเหมือนง่าย ๆ นี้แหละ จึงกลายเป็นเรื่องยากกว่า online learning ที่แท้จริงคืออะไรครับ เราพูดถึง อะไร ไม่ใช่แค่ว่าเราสามารถมีเครื่องมือที่เราทำให้เราเห็นหน้าได้ยินเสียง ด้วยสปีด real time ยังไม่หลุดเลยนี้ ไม่มี ปัญหาเลย แต่หากเปลี่ยนตรงนี้เป็นปลายสายผมเป็นนักเรียน 30 คน ผมก็ยังไม่รู้ทำไงนะ แล้วผมต้อง assign ให้เขา ไปทำอะไรก่อน ให้เขาไปก่อน แล้วไปที่บ้านเขาจะทำไหมครับ ผมก็ยังไม่รู้ แล้วยังเป็นเด็กประถม เด็กมัธยมต้น ขนาด เด็กมหาวิทยาลัยนี่ assign ให้ไปอ่านก่อนแล้วกลับมา discuss กันก็ยังไม่ค่อยจะได้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมต้องการคือ assumption หรือสมมติฐานที่ว่า เวลาจะเข้าไปในชั้นเรียน virtual เหล่านี้ นักเรียนต้องทำอะไรก่อน ครูก็ต้องทำอะไร ก่อน ประเด็นของผมคือทำอะไรครับ หมายถึงว่าให้ทำอะไร ครูต้องทำอะไร แล้วนักเรียนต้องทำอะไร อย่างเช่นตอนนี้ก็ เลื่อนเปิดเทอมไป 1 กรกฎาคม ระหว่างนี้ครูต้องทำอะไรครับ ผมยังคิดไม่ออกนะ ผมยังคิดไม่ออกเลย

เพราะปกติสำหรับครูนี้ ความรู้มันอยู่ที่เราครับ แล้วเข้าเราก็ไปโรงเรียน เราก็ว่าของเราไป สั่งให้นักเรียนทำโน่นทำนี่ แล้วเราก็ประเมินของเราไป สั่งเกตไป พอสังเกตว่านักเรียนยังไม่ค่อยรู้ เราไปสั่งให้ทำเพิ่ม หนุนนั่นนี่ แต่พอบอกว่าไม่มี

แบบนี้ให้เราได้แล้ว แต่ให้เราเตรียม เตรียมอะไรครับ ผมก็ไม่รู้ว่าเตรียมอะไร เพราะมันก็อยู่ในตัวผม ผมได้แต่ชินกับการถ่ายทอด หรือไม่ถ่ายทอดก็ไปให้นักเรียนอภิปรายซักถามโน่นนั่นนี่ แปลว่าเราต้องเตรียมสร้างเงื่อนไขให้นักเรียนทำอะไรบางอย่าง แล้วเราต้องเตรียมคำถาม เตรียมประเมิน ให้งานเยอะมากนะครับ แล้วพอ response ที่อยู่นั้นไกลๆ ไม่ได้เป็นอย่างที่เราคาดหวัง เนี่ยเข้าแต่ก่อน (ใน classroom) เราก็อิงโมโหในห้องเรียนได้นะว่า อาละวาดนู่นนั่นนี่ ทำไมเธอไม่ทำ แต่ตอนนี้ผมนั่งอยู่คนเดียว มีแต่เครื่องนั้นนี่ แล้วจะอาละวาดใครละ แล้วเสร็จแล้ว อยากจะประเมินความก้าวหน้าแต่ก่อนใช้สายตากวาดดู เดินๆดูก็ได้แล้ว อันนี้ไม่ได้ละ โอเคมีอะไรเขียนส่งมาให้ผมแชร์โน่นนั่นนี่หมด แต่ภาระงานที่ต้องจัดการเอกสารเหล่านี้ ได้จริงๆหรือใน 1 วัน คือ ประเด็นผมเนี่ย ผมไม่ได้ conservative ที่จะบอกว่าทำไม่ได้ แล้วไม่ได้กำลังส่งสัญญาณแบบนี้กับคุณครู แต่กำลังบอกว่าเรามีเรื่องต้องคิดกับมันอีกเยอะเลยนะครับ ที่จะทำให้จะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ online learning ที่แท้จริง

มีการบ้าน ต้องมีการเตรียมการในหลาย level แล้วชุมชนโรงเรียนที่เคยอยู่ด้วยกัน มีผู้อำนวยการ โรงเรียนในบริบทยังไม่สามารถที่จะไปออนไลน์หรืออะไรแบบนี้ได้แต่รูปแบบจะทำยังไงละ เขาเป็นว่าขอเปิดเป็นประเด็น ผাগเป็นการบ้านให้เราไปขบคิดกันต่อว่า เราใช้ออนไลน์มีความหมายไหน วิธีคิดที่เข้าใจง่ายหน่อยคือ ให้ไปเทียบกับการจัดการเรียนการสอนแบบ classroom แบบที่เราคุ้นเคยแบบเดิม ว่าเมื่อทำแบบออนไลน์ปุ๊ป อะไรที่ไม่เหมือนเดิม แล้วเราจะปรับหรือเปลี่ยนอย่างไร อย่างที่เราพูดเมื่อสักครู่ว่าเนื้อหาจะส่งอย่างไร หากเนื้อหาส่งแบบที่เรากำลังทำอยู่แบบนี้ นักเรียนปลายสายผม คงไปหมดแล้ว ถ้าเป็นนักเรียนประถมก็คงหายไปตั้งแต่ 5 นาทีแรก ถูกไหมครับ ไม่มีอะไรมากขึ้น ไม่มีห้องเรียน เขาคงไปไหนกันหมด นักเรียนของผมคงหายไปตั้งแต่ตอนที่ 7 ละครึ่ง สมมติอย่างนี้ แล้วเราจะทำอย่างไร มีบันทึกอะไรมาให้ให้นักเรียนเปิด แล้วใครจะเป็นคนคุมให้นักเรียนเปิด พอแม่ใช้ใหม่ ตกลงพ่อแม่ต้องมากำกับมาร่วมมือ โอเค คิดเชิงบวกก็คือ ดีเหมือนกันพ่อแม่กับครูจะได้มาร่วมมือกัน แต่พ่อแม่ต้องทำงานจะยอมไหมเนี่ย ก็จะเป็นเรื่องปัญหาความเหลื่อมล้ำอีกว่า พ่อแม่ที่สามารถมีคนที่จะช่วยดูแลแทนตัวเอง มาร่วมมือกับครูในการที่จะกำกับดูแล ให้นักเรียนอยู่ทางบ้านเรียนหนังสือ ใช้นโยบายนี้เรื่องยาวอยู่นะครับ

ก็ผাগเป็นประเด็นคิดต่อดีกว่า เดือนสติสังคมว่าอย่าเพิ่งรีบสรุปเร็วว่า Online Learning จะเกิดขึ้นได้จริง เพียงแค่ให้เครื่องมือจริงหรือ อยากเตือนสติ เพราะไม่อย่างนั้นเราจะรีบลงทุนเร็วในสิ่งที่ไม่ได้ทำให้เกิด Online Learning ที่แท้จริง สมมุติว่าจะต้องมีชั้นเรียนตัวอย่าง ให้ครู ให้อะไรต่ออะไร แล้วถามว่าครูจะพัฒนาทักษะการทำชั้นเรียนตัวอย่างได้เร็วหรือเปล่า ผมอยู่ญี่ปุ่นมานาน เขามีรายการทางการศึกษา ชั้นเรียนตัวอย่างมากมาย ออกอากาศผ่าน NHK สารคดีที่

ดีมากมายทั้งวันเลยนะ ช่องทางการศึกษาเขา แต่ถามว่ามันจะไปถึงทุกโรงเรียนได้จริงหรือเปล่า ขนาดญี่ปุ่นเป็นสังคม knowledge based ขนาดนั้นยังไม่ค่อยจะได้เลยแล้วสังคมของเรา เราไม่ใช่สังคมการเรียนรู้ขนาดนั้นเราเป็นสังคมที่มันเป็นขาลือไปวันๆ บ้านเรายังอยู่ประมาณนั้น มันจะได้เร็วหรือเปล่าเนี่ย ย้ำอีกครั้งนะว่าไม่ได้พูดเพื่อจะขวางคลอง หรือจะเอา...ร่าน้ำอะไร แต่พูดในความหมายเตือนสติว่า เราต้องมาช่วยกันคิดว่าแต่ละมิติ ซึ่งกระโดดไปในประเด็นที่นี้ถามผมว่าเครื่องมือกับ pedagogy แนวทางการสอนแบบของคุณ เมื่อก็ยังไม่เข้ากันเลย

ผมทวนอีกครั้งนะ สมมติว่าแนวทางการสอนความรู้ ผมเป็นแบบให้ความรู้ ผมเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ผมใช้การเล็คเชอร์ ผมมีความรู้ติดตัวผม ผมเล็คเชอร์ มีนักศึกษาป.ตรี ก็อาจจะพอทน ป.โท ป.เอก มันก็ต้องทน เพราะมันอยากจบ แต่พอป.ปลาย ไม่ได้โอเค เล็คเชอร์ปลายทาง อันนี้หมายถึงแนวทางการสอนของผมเป็นบรรยาย เป็น lecture นะ มัธยมต้นก็ไม่น่าจะไปไหนหรอก ไปกันหมดแล้ว อย่างนี้ ผมตอบคำถามเรื่องที่ว่า ถ้าแยกเป็นประถม มัธยม อุดมศึกษาแต่ละส่วนจะต่างกันอย่างไร อันนี้ในแง่ที่ผมมีลักษณะบรรยายความรู้ไปปลายทางผ่านออนไลน์แทบไม่เวิร์คเลย คือ เครื่องมืออะไรจะช่วยให้การบรรยายผมดีขึ้น ต้องมีvideo มีกราฟฟิกมา insert มาแทรกนู่นนั่นนี่ ลดเอาหน้าผมหายไปบ้าง หรือเอาสื่อมาใส่แทน อะไรแล้วอันนี้ใครช่วยทำ โอเคหรือยัง เรามี Media Center Academy ช่วยทำโปรดัคชันตรงนี้หรือยัง อย่างในมหาวิทยาลัย ผมก็ในการมอบหมายงานนี้ ผมยังไม่ได้เริ่มต้นเลยเนี่ย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาแบบเดิมก็ไม่ได้ช่วยครูในความหมายนี้

อยากไปพูดประเด็นเรื่องเครื่องมือ เขาเป็นว่าถ้าผมยังใช้การบรรยายเหมือนเดิม แต่ทำให้มันดูน่าสนใจขึ้นมาหน่อย ลดเสียงพูดผม ลดหน้าผมออกไป เอาอะไรเข้ามาแทรก ใครช่วยผมนี้ สมมติว่าในมหาวิทยาลัยคิดซะว่า 1,000 วิชาจะทำได้ภายในวันสองวันหรือ ถึงเลื่อนเปิดเทอมไปอีกสักเดือนสองเดือนอีก 4 เดือน 5 เดือนด้วยโควิด ทำทันหรือเพราะเราไม่เคยทำมาก่อน ขนาดมหาวิทยาลัยยังอาการประมาณนี้ โรงเรียนมัธยมโรงเรียนประถมใครจะช่วยทำ แล้วโรงเรียนบนเขาบนดอย ไม่ง่ายนะครับ อันนี้พูดเรื่องเครื่องมือกับ pedagogy หรือแนวทางการสอนของคุณ มันจะบูรณาการร่วมกันอย่างไร

สมมติเอา advance ขึ้นมาอีกหน่อย วิชาผม ผมไม่ใช่บรรยายนะ ผมต้องการให้มีการปฏิสัมพันธ์จัดกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ ทำอย่างไรครับ ใครจะช่วยผม ผมมีประสบการณ์นะครับ ผมทำมาตั้งหลายสิบปีแล้ว ปรากฏว่าผมอยู่เมื่องนอกแล้วผมต้องจัดอบรมครู ผมต้องใช้ทีมเยอะมาก กล้อง 2 ตัวจับเพื่อให้ผมเห็นว่าตอนนี้ครูกำลังทำอะไร เขียนอะไร

กัน เขาไม่คิดไปวางในการอภิปรายกลุ่ม เสียงตีกันอีก อะไรอีก พวกนี้โดยเชิงเทคโนโลยีอาจจะไม่มีประเด็น แต่ในแง่การบริหารจัดการใครครับ ขนาดผมมีห้อง I class ไมค์ฝังอยู่ตามที่ต่างๆ กล้องหมุนจับความเคลื่อนไหวได้ มีตั้งเยอะ แต่พอจะเอาเข้าจริง ประเด็นที่ผมอยากนำสู่การอภิปรายไม่รู้ว่าจะเอาไปตรงไหน

เกาหลีเคยทำเรื่อง Cyber ยุค 1990 จนกระทั่งขึ้นศตวรรษที่ 21 เขาสรุปไว้ ผมไปเกาหลีประมาณปี 2005 เขาสรุปไว้ ผมจำตัวเลข exactly ไม่ได้ แต่เขาว่ายังไงเนี่ยนะ Technology ทั้งหลายแหละ เขาทำ smart classroom มาตั้งนานแล้วนะ เทคโนโลยียังงัดเต็มที่ไม่เกิน 2 ใน 3 ที่เหลือ 1 ใน 3 ก็ยังต้องเป็น Face to Face เพราะมนุษย์ก็คือมนุษย์ เรายังมี part ที่เรียกว่า affective พาร์ทของจิตพิสัย คุณลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก ที่จะเป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ ซึ่งพาร์ทนี้เป็นพาร์ทที่ยากที่สุดอยู่แล้วซึ่งเทคโนโลยีไม่ได้ช่วยเราได้ในความหมายนี้ ฉะนั้นประเด็นที่นิยามผมว่า เครื่องมืออีกเท่าไร เพราะเวลาเราพูดเรื่องเครื่องมือบ้าง เมื่อเราเอาสิ่งนี้ไปในชั้นเรียน ใครจะช่วย หมายถึงคนที่ต้องมาช่วย manage ครูคนเดียวทำไม่ได้อยู่แล้ว สมมติว่าเราตั้ง assumption ว่า นักเรียนแต่ละคนอยู่บ้าน เมื่อที่เราพูดไปแล้ว อยู่บ้านนี่เป็นเงื่อนไข อยู่บ้านแล้วเขาเข้าร่วมเรียนรู้กับเราแน่นอน อันนี้เป็นเงื่อนไขประเภท ถ้า....แล้ว.... ช่างหน้าเป็นเท็จ คำตอบคือจริงเสมอครับ พูดยังไงก็จริง คือ ถ้านักเรียนเข้าร่วม แล้วการเรียนรู้ทุกอย่างก็จะราบรื่น แต่ในความเป็นจริงเขาไม่ได้เข้าร่วมนี่ครับ ก็ถูกเสมอสิครับ ดังนั้นเรื่องเครื่องมือกับแนวทางการสอน ก็คงจะยังไม่ง่ายเท่าไรนะ แล้วก็ยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เอาแค่ตรงนี้ ผมบอกว่าคุณ share อะไรให้ผมหน่อยสิ หรือผมจะ share ให้แต่ผมยังไม่รู้เลย ยัง clumsy อยู่ เอ้ย share ยังไง กตปุมตรงไหน นักเรียนหมดอารมณ์เรียนไปแล้ว กว่าจะ training ให้คนที่มี skills ไปถึงระดับที่เขารับนั้นนี่ได้อีกเท่าไร ตอนนี้อยู่ระดับ คุณกันแล้วทุกคนไมค์หอนใส่กันอยู่เลยเนี่ย

ความหมายของผมคือว่า โอเคในเมื่อมันเป็นเงื่อนไขที่เกิด ก็ต้องให้เวลากับมันในการพัฒนา เพราะไม่ใช่เรื่องเดียว แต่เกือบทุกเรื่องเลยนี้ อย่าลืมว่าต้องรู้หลายเรื่อง เราต้องตระหนักว่าเงื่อนไขที่จำเป็นที่สุดที่รอไม่ได้ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้มันคืออะไร ซึ่งอันนี้ยาก หลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมาเนี่ย เรายังจะ set priority ไปที่เชิงกายภาพก่อน อย่าลืมว่า resource เรายังอยู่อย่างจำกัด การพูดว่าเราต้องมี ipad มีโน้ตบุ๊กนั่น ต้องมีแท็บเล็ตแจกเด็ก ก็ดูว่าจะจริงอยู่ แต่พอเราเอาเงินไปลงตรงนั้นหมด เราไม่ได้พัฒนาครูไม่ได้อะไร ก็นิยายเรื่องเดิมกลับมาอีกในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ที่นี้เราก็คงอยากพูดในประเภทกันไว้ก่อนว่า จะซ้ำเติมอีกไหมเนี่ย เพราะคราวนี้มันจะลงทุนแพงกว่าเดิมอีกนะ ไม่ใช่แท็บเล็ตราคาแบบเดิมอีกแล้ว ไม่แน่ว่าเหลือประเด็นไหนที่ยังไม่ได้คุยกันจริงๆ

พิธีกร: มีแค่ประเด็นเดียวคะอาจารย์ แต่บางส่วน คิดว่าอาจารย์ได้ตอบมาแล้ว คือว่าวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นตอนนี้ในที่สุดแล้วการเรียนรู้มันจะเปลี่ยนไปไหม การศึกษาจะเปลี่ยนไปในทิศทางไหน เมื่อก็อาจารย์ได้ตอบมาแล้วว่า บางครั้ง Classroom based learning กับ Online classroom based learning ที่แท้จริงมันคืออะไร แล้วบางครั้ง แก่นจริงๆ เนี่ยมันอาจจะยังไม่ได้เปลี่ยนเลย เพื่ออาจารย์จะมีอะไรเสริมอีก

รศ.ดร.ไมตรี: คือผม คือไม่อยากจะคิดว่าเฉพาะเงื่อนไข ตรงที่เรียกว่า ทำให้เรา อย่างโควิดนี้ทำให้พวกเราไปรวมกันไม่ได้ ซึ่งก็ผิดธรรมชาติมนุษย์เรามากในความหมายที่ว่า ไม่ว่าจะ เป็น Social distancing เห็นว่ามีคนแหก (กฎ) ทุกวันเลยนี้ ไม่ว่าจะ เป็น 20 30 คน ซึ่งถ้ามองจากคนที่กลัวตายก็คิดว่า ทำไมยังไปรวมกันอีก แต่ถ้าเรามองลงลึก เนี่ยคือธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ คุณจะให้เราอยู่อย่างนี้ทั้งวันทั้งคืน ก็ปีศาจดี เฮ้ย มันเป็นไปได้นะ แล้วยิ่งถ้าคิดกันยาวๆ อย่างตอนนี้ เราดึงกราฟลงต่ำได้ก็ดี โอเคแหละ เราไม่ตายเป็นหมื่นเป็นแสนในแบบของเขา ณ ขณะนี้นะครับ แต่แปลว่าเราก็ดึงยาว จะด้วยอะไรก็ได้แต่ไม่ว่าจะเป็นโรควัคซีน รอให้คนมีภูมิคุ้มกันทาน อะไรในทางการแพทย์ ก็ว่ากันไป ก็หากันไป มีความพยายามอยู่ แต่ในทางการศึกษาเราเคยคิดว่า เดี่ยวรออะไรได้แล้วมันก็จะกลับคืนมา แต่กรณีนี้เนี่ยมันอาจจะไม่เป็นอย่างนั้น ก็เลยต้องตระหนักไว้ก่อนว่า เมื่อมันไม่กลับคืนมาเนี่ยคิดเชิงบวกจะอย่างไร ให้การเรียนรู้เนี่ยที่แท้มันเกิดขึ้น

จุดเปลี่ยนที่สำคัญอันหนึ่ง คือผมพูดไปแล้วคนจะรู้สึกไม่ดีกับผมหรือเปล่าเนาะ เข้าคือคุณครูอย่าโกรธกันนะครับ เขาเป็นว่า ปกติเนี่ยเราก็ให้ความรู้ที่เด็กก็ไม่ได้ค่อยอยากเรียนกับเราอยู่แล้ว หมายความว่าเด็กก็ไม่ได้อยากเรียนรู้เท่าไร แต่ก็ถูกบังคับให้มาเรียนในชั้นเรียน มาเรียนที่โรงเรียน แล้วก็ถูกวัด ถูกอะไรด้วยประเมินระดับชาติอะไร ขออนุญาตไม่ออกชื่อนะครับ คือ เราก็ประเมินกันแหละตาม policy สรรพการประเมิน แล้วเราก็ได้คะแนนอะไรต่ออะไร ซึ่งเราก็ตระหนักแหละว่า ปฏิรูปการศึกษามารอบหลัง นี้ก็ครบ 20 ปี เข้าปีที่ 21 ตั้งแต่ 42 เราก็รู้ว่าเรายังไม่สำเร็จก็แปลว่าเงื่อนไข การที่เราเอาเด็กมาอยู่ในห้องเรียน แล้วก็สอนแบบเดิมนะ ครูให้ความรู้แบบเดิม สอบกันแบบเดิมเนี่ย มันอาจจะไม่ใช่คำตอบแล้วแหละ เพราะฉะนั้นอันนี้ถ้าคิดเชิงบวกคือ เป็นเงื่อนไขเดียวที่ทำให้ทั้งประเทศหรือทั้งโลกไม่สามารถทำสิ่งนั้นได้ (คือให้นักเรียนไปโรงเรียน มาอยู่ในห้องเรียนเหมือนเดิม) เพราะมันโควิดไง ถ้าคิดเชิงบวกก็คิดว่าอันนี้มันเป็นเงื่อนไขที่ดี เพราะถ้าพูดไปภายใต้เงื่อนไขเดิมนั้นก็คงไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงได้ แต่พอไม่มีแบบนั้นปั๊บ อย่างที่เราคุยกันมายาวเป็นชั่วโมง แล้วเงื่อนไขใหม่ ที่จะมาแทน classroom based learning ซึ่งเมื่อก็อาจารย์มีโกด์ว่า ถึงแม้จะอยู่ในห้องเรียนแต่ถ้าไม่ผูกกับประสบการณ์ หรือ การเรียนรู้ที่แท้จริงของนักเรียน ยังไงก็ fail อยู่ดี ตรงนี้ให้คำตอบได้

คือว่า ทำอย่างไรเราจะใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของนักเรียน เพราะอย่างไรตอนนี้นักเรียนไม่ต้องใช้เวลามาเสียเวลาอยู่ในห้องเรียนแล้วละ พูดอย่างนี้ครูอย่าเพิ่งโกรธกันนะครับ เราก็ไม่เห็น้อยมาก จริงๆแล้วช่วงนี้ครูอาจจะมีความสุขบ้างก็ได้เนอะครับ เราก็ไม่ต้องไปโรงเรียนทุกวันก็ไม่เห็น้อยมาก แต่ว่าเราจะมาคิดว่า ถ้าอย่างนั้นนะ เราต้องทำให้เจอใหม่นักเรียนเขาสนใจอะไรเนี่ย ช่วงนี้เขาไม่ไปโรงเรียน แล้วเราใช้ประโยชน์จากตรงนั้นเขาสนใจอะไร เขาทำอะไร เขาเล่นเกม เล่นบอล ฟ้อนคลาย เขาจะเล่นอะไร เด็กๆ ที่คุณครูดูแล เด็กม.ต้นสนใจอะไรกันแน่ เพราะตรงนั้นนะ เราถือว่าตรงนั้นเป็นประสบการณ์ของเขา แล้วหาการเรียนรู้จากตรงนั้นให้ได้ แน่ใจว่าสิ่งนั้นเป็นการเรียนรู้ตามความสนใจเขาเลย ซึ่งอันนี้ผมคิดว่า ถ้าถามผมว่าทิศทางการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจะเป็นอย่างไรถ้าคุณครูสามารถใช้ประโยชน์จากเงื่อนไขตรงนี้ได้ มันจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ย้ำว่าตั้งแต่ที่ร้อยที่พันปีมาแล้ว การที่เขาต้องมีประสบการณ์แก้ปัญหาเรื่องนั้นโดยตรง ตามความสนใจของเขาเนี่ย มนุษย์เรียนรู้แน่นอน ซึ่งผมคิดว่าอันนี้ยังไม่เปลี่ยน เพียงแต่ว่าเงื่อนไขและสิ่งแวดล้อมมันเปลี่ยนไป เราก็ Back To The Basic ซึ่งเท่ากับเป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนด้วย แต่บทบาทของครูก็คือเราจะทำอย่างไร เราจะ manage อย่างไรในขณะที่เรามีระยะห่าง เช่น สมมุติผมบอกนักศึกษาผมว่า คุณอยู่ตรงไหนก็ไม่รู้ ผมอยากจะทำให้คุณเข้าใจปัญหาเรื่องความจนความเหลื่อมล้ำ บอกให้คุณไปทำคลิปวิดีโอมาให้ผมดูหน่อย แล้วเรามาอภิปรายกัน เรื่องนี้ ซึ่งแน่นอนเด็กที่อยู่ตามทุ่งนาชนบท เวลาพูดถึงความจน เขาอาจจะนิยามตามเชิงเศรษฐศาสตร์ เรื่องเงินเรื่องทอง ดังนั้นเขาอาจจะไปถ่ายทำ หาเด็กในเมืองที่มีฐานะ ดูมีเงินมีทองต่างจากเขา คำว่าจนของเขามันคืออย่างนี้ ในขณะที่เด็กที่อยู่ในเมือง คำว่าจนของเขาอาจจะไม่ได้มีความหมายนี้ แต่อาจจะหมายถึงการขาดโอกาสที่จะอยู่ในที่ดี ธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ นั่นโน่นนี่ ซึ่งผมคิดว่าอย่างนี้มันก็ตามความสนใจของเขาแล้ว อันนี้ผมพูดถึงระดับเด็กโตเนอะครับ แต่ยิ่งเด็กยิ่งเล็กลงไปก็ยิ่ง manage ยากในการที่จะจัดการ แต่ในขณะเดียวกันเด็กเล็กก็มีจุดดี คือ ยังมีความสนใจร่วมกัน เช่นอยากจะไป field trip ไป observation โน่นนั่นนี่ มันก็ง่ายกว่าผู้ใหญ่มีความหมายนั้น แต่ผู้ใหญ่ความสนใจเขาจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง extremely กันไปเลย ในขณะที่เด็กที่อยู่ในช่วงวัยนี้ก็จะสนใจคล้ายๆกัน เพียงแต่ว่าเราจะหาเจอใหม่นักเรียนเขาสนใจอะไร เช่น เด็กๆก็อยากดูสัตว์ อยากไปเล่นนู่นนั่นนี่ ก็สนใจแค่คล้ายกัน มีมุมน่าดู มีมุมที่ยาก ระหว่างเด็กต่างอายุ เด็กประถม มัธยมต้น มัธยมปลาย ซึ่งอันนี้ก็ป็นวิชาชีพที่สำคัญ ซึ่งครูต้องให้ความสำคัญ ถ้าเราจับจุดตรงนี้ได้ ก็จะเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ แต่แน่นอนว่า management แต่คราวนี้มันไม่ใช่ classroom management แต่มันเป็นการ เขาเรียกว่าเป็นการ manage ตัวประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคน เป็น experience management เป็นการ manage ประสบการณ์เพื่อจะบอกว่ามันเป็นการเรียนรู้ของเขา เพื่อให้เขาตระหนักด้วย เด็ก เราเคยได้ยินเรื่องเล่าเด็กสนใจทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ปรากฏว่าเราประเมินว่ามันไม่ใช่ แต่สำหรับตัวของเขาใช่ เขาชอบถ่ายรูป ชอบวาดภาพ ไม่ได้อยากเรียนคณะแพทย์ สมมติว่า

อย่างนี้ แต่พ่อแม่ผู้ปกครองควรบอกว่าไม่ใช่ คุณเก่งคุณต้องมาเรียนแพทย์ สมมติว่าเป็นอย่างนี้ แต่เด็กบอกว่าชอบวาดภาพ ชอบศิลปะ ตอนนี้เป็นโอกาสที่เขาจะได้ทำอะไรตามความสนใจของเขา แต่เราจะต้องอธิบาย หรือ manage ให้ได้นั้นคือการเรียนรู้ แต่ผมคิดว่านี่คือโอกาส ผมย้ำว่าปกติเราชอบทำอะไรที่ฝืนความสนใจความถนัดของเด็กอยู่เนืองๆ ความที่เราบังคับเขาเด็กมาอยู่ในห้องเรียน แต่ในโอกาสแบบที่ไม่มีชั้นเรียน ไม่มีห้องเรียน แบบนี้ สภาพการณ์ที่เด็กแต่ละวัย แต่ละระดับชั้น เขาจะแสดงออกว่าคนสนใจ เขาถนัดอะไรมันก็จะไปไปตามธรรมชาติ เพราะเขาไม่ต้องมาอยู่ในชั้นเรียนแล้วไง อันนี้เป็นโอกาสสำคัญมาก ใช้โอกาสตรงนี้เป็นจุดเปลี่ยนการศึกษที่บ้านเรา แต่แน่นอนว่าการที่เรายังติดอยู่กับชั้นเรียน จะไม่ได้ทำให้เราทำสิ่งนี้ได้ง่ายได้เร็วแบบนี้

ในเมื่อถามผมว่า มันจะมีจุดเปลี่ยนของการเรียนรู้ เพื่อจะเห็นว่าการศึกษที่บ้านเรามันเปลี่ยนไป ตรงนี้ก็จะเป็นเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการ Manage ถ้าพูดสรุปแล้วนะ คือ การ management ตัวประสบการณ์ของเด็กนักเรียนหรือผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น เรามีโอกาสประสบความสำเร็จแน่นอน เพราะนี่คือ classic ที่สุดในวงการศึกษาคือ การเรียนรู้ของมนุษย์ ถ้าเราสามารถจัดการประสบการณ์ตามความถนัดความสนใจความอยากรู้อยากเห็น การอยากสร้างสรรค์โน่นนี่ ก็เติมไปได้อีกเยอะ ถ้าเราจัดการศึกษาตามแบบนี้ อันนี้คือสิ่งที่เราฝันมาตลอดไม่ใช่หรือ ดังนั้นผมคิดว่าในสถานการณ์โควิด 19 ในสถานการณ์ที่เราต้องพบทบทวนการชั้นเรียนการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเดิม แล้วก็เอาคำว่าออนไลน์ใส่ก็ไปนี่ ผมก็ไม่อยากให้คิดแค่เฉพาะว่าในเชิงที่มันมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย แต่อยากให้คิดในความหมายที่แท้จริงเรื่องความถนัด ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ของผู้เรียน ผมว่ามันจะต้องเป็นสิ่งที่เราให้ความสำคัญมาก่อน วันนี้ก็ใช้เวลาพอสมควร จะไปมีประเด็นอะไรที่ยังตกหล่นอยู่อีกไหมครับ

พิธีกร: น่าจะครบแล้วอาจารย์ขา แต่ว่าถ้าเกิดมีคุณครูมีประเด็นหรือว่าในเชิงที่จะปฏิบัติ เพราะว่าจากการคุยวันนี้เห็นได้ว่าอาจารย์เหมือนตั้งคำถามไว้เยอะมากกว่า และทำให้เรากลับมาขบคิด เรื่องการเรียนรู้ที่แท้จริง นะคะ เรื่องการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยว่า แท้จริงมันคืออะไร ซึ่งเรากลับไปถึง Key สำคัญเลย แล้วก็ใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสด้วยว่าเราจะจัดการ manage หรือว่า manage ตัวประสบการณ์ให้กับเด็กที่เขามีความสนใจหลากหลายอย่าง ตรงนี้เป็นสิ่งที่คุณครูต้องขบคิด แล้วก็เรื่องนี้ทำให้เกิดจริงคงต้องใช้เวลาอีกยาวนาน เทคโนโลยีเป็นแค่ส่วนเดียวที่จะมาตอบคำถาม เหมือนวันนี้เราไม่ได้มาหาคำตอบกันอย่างเดียว แต่เรามาช่วยกัน อาจารย์กรุณาให้คำถามเยอะๆ เดี่ยวจะลองลิสออกมาแล้วก็คุยกันว่า คำถามนี้คุณครูจะต้องไปคิดให้มากขึ้นไม่ว่าจะเป็น ทั้งคุณ ทั้งคุณอาจารย์ครุศาสตร์เอง

หรือว่านักการศึกษาในระดับนโยบาย เราคงไม่ได้อยากให้เกิดแค่ออนไลน์ การสอนออนไลน์ แต่เราอยากให้เกิดการเรียนรู้
ออนไลน์ที่แท้จริงกับเด็กทุกคนค่ะ

รศ.ดร.ไมตรี: เดี่ยวสุดท้ายก็ผมฝากถึงจะเป็น FC ผมอยู่ติดตามการประชุม workshop หรือการเปิดชั้นเรียนซึ่งปีนี้
เราก็จำเป็นต้องยกเลิกไปจริงๆ เรา plan ไว้ประมาณ 21- 22 มีนาคมนี้ ด้วยสถานการณ์นี้ เราก็ยกเลิกไป ก็ขออนุญาต
ส่ง message คนที่สนใจ แล้วก็เป็น FC อยู่ว่า

วันนี้ที่เราคุยกันเนี่ย เราคุยกันเรื่อง What Online Learning ที่แท้จริงมันคืออะไรกันแน่ ไม่อยากให้สรุปเลยว่าเรารู้แล้ว
และเข้าใจตรงกัน อันที่หนึ่งคือ What is online learning? อันที่สองก็คือ Why ทำไม ทำไม ทำไมเราจะต้องมา Online
Learning แต่ How เนี่ย ถ้าเป็น FC ผม จะรู้ว่าผมจะไม่ค่อยชอบพูด เพราะว่าอะไร How อยากให้แต่ละคนช่วยกัน
พัฒนาด้วยระบบคิดของเราคนไทยเนี่ย เรามีความรู้สึกว่าคำถามที่ต้องถามก่อน คือ How อันนี้ทำยังไงอะ แต่สำหรับผม
ผมอยู่ญี่ปุ่นมานาน มันดูแบบแปลกๆ ทำไมคุณมาถามว่าคุณจะทำยังไง เพราะเขาอยู่ภายใต้ปรัชญาเรื่อง การเรียนรู้
ด้วยตัวเอง How คุณก็ต้องไปเรียนรู้ด้วยตนเอง คุณจะมาถามคนอื่นได้อย่างไร ไ้ยกว่าผมจะตระหนักอันนี้นานมาก
เลยนะคะ คือ เราไม่ได้บอกว่า คือ How เนี่ยเรามาช่วยกันคิดในบริบทของแต่ละคน แล้วก็มาแชร์กัน แต่สิ่งที่เราต้อง
เคลียร์กันบ่อยๆ คือ What เช่น Online Learning เราพูดเรื่องเดียวกันไหม แล้วถามว่าทำไมเราต้องทำสิ่งนี้ เรามีเหตุผล
เหมือนกันหรือเปล่า เพราะถ้าสองสิ่งนี้ไม่เหมือนกัน How เราก็ไม่ควรจะเหมือนกันง หรือแม้ว่า what กับ why
เหมือนกัน how ในแต่ละบริบทก็ไม่ควรจะทำอีก ดังนั้นวันนี้เราไม่ได้พูด how เท่าไรนะครับ เดี่ยวหลายคนจะหงุดหงิดว่า
อาจารย์ไม่เห็นบอกเลย ก็ไม่บอก เพราะผมก็ไม่รู้เหมือนกันนะครับ ถามผมผมก็ไม่รู้เหมือนกัน จะไปรู้ได้อย่างไรเพราะ
บริบทแต่ละที่ก็ไม่เหมือนกัน ก็ขออนุญาตใช้เวลาประมาณนี้

พิธีกร: ได้ค่ะอาจารย์ ขอบพระคุณมากเลยนะคะ ขอบพระคุณค่ะ